

Actaea erythrocarpa

Foto: Wil Dorresteyn

Nomenclatuur/etymologie

De geslachtsnaam *Actaea* is afgeleid van het Griekse woord aktea of akte, wat vlier betekent. Deze naam werd door Plinius de Oudere gebruikt en verwijst naar de gelijkenis van het blad van deze planten met dat van de vlier (*Sambucus*). De soortaanduiding *erythrocarpa* is een samenstelling van de Griekse woorden erythros, wat rood betekent, en karpos, wat vrucht of fruit betekent. Letterlijk vertaald betekent de naam dus roodvruchtige vlierachtige. In het Nederlands wordt de plant vaak aangeduid als rood besjeskruid, ter onderscheiding van het inheemse zwart besjeskruid (*Actaea spicata*). Soms wordt ook de naam Zweeds besjeskruid gebruikt, verwijzend naar de noordelijke verspreiding.

Voorzitter: voorzitter.nrv@gmail.com
Secretariaat: secretariaat.nrv@gmail.com
Webmaster: webmasternrv@gmail.com

Website: nrvwebsite.nl
Facebook: <https://www.facebook.com/groups/505404964892414>

Taxonomie

- Rijk: Plantae
- Stam: Tracheophyta
- Klasse: Magnoliopsida
- Orde: Ranunculales
- Familie: Ranunculaceae
- Geslacht: *Actaea*
- Soort: *Actaea erythrocarpa*

Synoniemen

De nomenclatuur van *Actaea* kan soms verwarrend zijn vanwege de nauwe verwantschap tussen de verschillende soorten op het noordelijk halfrond. Het meest voorkomende synoniem voor *Actaea erythrocarpa* is *Actaea spicata* var. *erythrocarpa*, waarbij de plant als een variëteit van het zwart besjeskruid wordt gezien. Een ander synoniem dat in oudere literatuur opduikt is *Actaea arguta*. Er bestaat vaak verwarring met de Noord-Amerikaanse soort *Actaea rubra*, die ook rode bessen draagt. Hoewel ze sterk op elkaar lijken, beschouwt Kew Gardens *Actaea erythrocarpa* als een zelfstandige, geaccepteerde soort die voornamelijk in Eurazië voorkomt.

Variëteiten en cultivars

In tegenstelling tot de herfstbloeiende zilverkaarsen (voorheen *Cimicifuga*, nu ook *Actaea*), zijn er van de voorjaarsbloeiende *Actaea erythrocarpa* nauwelijks benaamde cultivars in de handel. De plant wordt vrijwel uitsluitend als botanische soort verhandeld door gespecialiseerde kwekers van schaduwplanten en stinzenplanten. De sierwaarde ligt in de natuurlijke verschijningsvorm. Er is een witvruchtige vorm bekend, *Actaea erythrocarpa* f. *leucocarpa*, maar deze is uiterst zeldzaam in cultuur.

Familie

De plant behoort tot de familie Ranunculaceae, oftewel de ranonkelfamilie. Dit is een grote familie van kruidachtige planten die wereldwijd voorkomt, maar vooral in gematigde en koude streken. Kenmerkend voor deze familie, en zeker voor het geslacht *Actaea*, is de aanwezigheid van giftige stoffen. Alle delen van *Actaea erythrocarpa*, en met name de bessen, zijn giftig voor mensen bij inname, wat kan leiden tot ernstige maag- en darmklachten en invloed op het zenuwstelsel.

Hoogte

Actaea erythrocarpa is een polvormende vaste plant die een hoogte bereikt van ongeveer 40 tot 70 centimeter. De uiteindelijke hoogte is afhankelijk van de vochtigheid van de bodem en de mate van schaduw. De plant heeft een opgaande groeiwijze met stevige stengels die zelden steun nodig hebben.

Bloemkleur

De bloemen zijn crèmewit tot zuiver wit van kleur. Ze zijn klein en staan verzameld in dichte, pluimachtige trossen die boven het blad uitsteken. De individuele bloemen hebben lange meeldraden, wat de bloeiwijze een zacht, donzig uiterlijk geeft. Na de bloei ontwikkelen zich de opvallende bessen, die verkleuren van groen naar helder, glanzend rood.

Bladkleur

Het blad is frisgroen tot heldergroen van kleur en heeft een matte tot licht glanzende textuur. De bladeren zijn samengesteld, dubbel of drievoudig geveerd, en hebben gezaagde bladranden. De bladvorm doet sterk denken aan die van *Astilbe* of de gewone vlier, wat bijdraagt aan de aantrekkelijke, bosachtige uitstraling van de plant, zelfs wanneer deze niet in bloei staat.

Bloeiperiode

De bloei vindt plaats in het late voorjaar tot de vroege zomer. In het Nederlandse klimaat bloeit *Actaea erythrocarpa* meestal in de maanden mei en juni. De decoratieve rode bessen verschijnen in de nazomer, vaak vanaf augustus, en blijven tot in de herfst aan de plant, mits ze niet door vogels worden gegeten (die minder gevoelig zijn voor het gif).

Standplaats

Deze soort is een typische bosplant en verlangt een standplaats in de halfschaduw tot volledige schaduw. De plant gedijt het beste op een koele, vochthoudende bodem die rijk is aan humus en organisch materiaal. Hoewel *Actaea erythrocarpa* enige droogte kan verdragen zodra hij goed geworteld is, heeft hij een voorkeur voor grond die niet volledig uitdroogt in de zomer.

Herkomst

Het verspreidingsgebied van *Actaea erythrocarpa* is groot en beslaat de koelere delen van Eurazië. De plant is inheems van Noord-Scandinavië en Noord-Rusland oostwaarts door Siberië tot aan China en Japan. De plant groeit daar in loofbossen, naaldbossen en gemengde bossen, vaak op kalkrijke ondergrond.

Soort gewas

Het betreft een kruidachtige, overblijvende vaste plant. De plant sterft in de winter bovengronds af en loopt in het voorjaar opnieuw uit vanuit de wortelstok. Vanwege de giftige bessen wordt geadviseerd de plant niet aan te planten op plekken waar kleine kinderen spelen die de bessen voor eetbaar fruit zouden kunnen aanzien.

Vermeerderingswijze

Vermeerdering vindt in de natuur plaats door zaad. In de tuin kan de plant eveneens worden vermeerderd door zaaien, bij voorkeur direct na het rijpen van het zaad in de herfst (koudekiemers). Daarnaast kunnen volwassen pollen in het vroege voorjaar of de late herfst voorzichtig worden gedeeld.

Klimaatzone

Actaea erythrocarpa is uitermate winterhard, gezien zijn noordelijke herkomst. De plant valt in klimaatzone 3 tot 8. Dit betekent dat hij bestand is tegen zeer strenge vorst en uitstekend kan overleven in het Nederlandse en Belgische klimaat zonder winterbescherming.

Insecten

De bloemen van *Actaea* produceren geen nectar, maar bieden wel stuifmeel aan. Ze worden voornamelijk bestoven door kevers (zoals de bloemboktor) en zweefvliegen die op het stuifmeel afkomen. De plant is over het algemeen weinig gevoelig voor plaaginsecten, waarschijnlijk door de toxische verbindingen in het blad en de stengels.

Bronvermelding

<https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:708272-1>

<https://www.rhs.org.uk/plants/96434/actaea-erythrocarpa/details>

Samenvatting

Onderwerp	Resultaten
Nomenclatuur/etymologie	<i>Actaea</i> (vlierachtig), <i>erythrocarpa</i> (roodvruchtig).
Taxonomie	Rijk: Plantae, Familie: Ranunculaceae, Geslacht: <i>Actaea</i> .
Synoniemen	<i>Actaea spicata</i> var. <i>erythrocarpa</i> , <i>Actaea arguta</i> .
Variëteiten en cultivars	Geen gangbare cultivars; botanische soort.
Familie	Ranunculaceae (Ranonkelfamilie).
Hoogte	40- 70 cm.
Bloemkleur	Wit (donzig), gevolgd door rode bessen.
Bladkleur	Frisgroen, samengesteld/geveerd.
Bloeiperiode	Mei- juni.
Standplaats	Schaduw tot halfschaduw, humusrijk, vochthoudend.
Herkomst	Noord-Europa tot Japan (Eurazië).
Soort gewas	Kruidachtige vaste plant (giftig).
Vermeerderingswijze	Zaaien, delen.
Klimaatzone	Zone 3-8 (Zeer winterhard).
Insecten	Kevers, zweefvliegen.